

Asia: VN/32974/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista

Lausunnonantajan lausunto

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistus tarpeellinen?

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistus on tarpeellinen. Nykyinen lainsäädäntö ja Opetussuunnitelman perusteet eivät riittävän selvästi määritä oppilaalle annettavaa oppimisen ja koulunkäynnin tukea. Tämä mahdollistaa niin kunta kuin koulukohtaiset eroavuudet oppilaan tuen järjestämisessä.

Esitys poikkeaa varhaiskasvatuslaista niin käsitteiden kuin hallinnollisten prosessien osalta. Tuenrakenteiden eroavaisuus perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen tuen rakenteissa haastaa tuen järjestämistä ja tukitoimien yhteensovittamista silloin kun lapsi on siirtymässä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen tai lapsi on esiopetuksessa ja täydentävässä varhaiskasvatuksessa.

Lapsen/oppilaan/opiskelijan tuen järjestämisen kannalta olisi tärkeää, että eri koulutusasteiden uudistukset ja säädöspohja loisi yhtenäisen linjan eri koulutusasteiden välille.

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuelle määritelty kokonaisrakenne tarkoituksenmukainen?

Perusopetuksen näkökulmasta katsottuna jako ennakoiviin- ja oppilaskohtaisiin tukitoimiin on osittain selkeä. On kuitenkin tärkeää, että tekstiin kirjataan riittävän selkeästi eri tukimuodoissa annettavat tukitoimet. Ennakoivien tukitoimien toteuttaminen ja vaikuttavuuden arviointi tulee toteuttaa ja kirjata riittävän selvästi pedagogisiin asiakirjoihin. Nykyisessä esityksessä ei ole kuvattu riittävän selvästi ja tarkasti eri tukimuotojen toteuttamista.

Kohteleeeko lakiesitykseen kirjattu koulunkäynnin aloittaminen vuotta säädettyä myöhemmin mahdollisuuden poistaminen lapsia tasavertaisesti? Onko vaarana, että ko. päätöksestä johtuen, meillä on lapsia, jotka tarvitsevat oppilaskohtaisia tukitoimia aloittaessaan koulunkäynnin 7-vuotiaana.

Konsultatiivisen sairaalaopetuksen kirjaaminen lakiin on kannatettavaa. Olisi tärkeää, että konsultaation osalta määriteltäisiin, miten "ennaltaehkäisevä, tilannearvioikonsultaatio ja pedagoginen konsultaatio" eroavat toisistaan.

Lakiesityksessä opiskeluhuollon ja monialaisen yhteistyön osuus oppilaan jää varsin kapeaksi tuen tarpeen järjestämisessä ja toteuttamisessa.

Onko ennakoivia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

Tuen painottuminen ennakoiviin tukitoimiin on kannatettavaa. Ennakoivan tuessa annettavat tukitoimet, opetuskielen tukeminen ja ennakoiva tukiopetus, ovat kielitietoisien opetuksen pohja ja tulisi toteutua koulun arjessa päivittäin. Lausuttavassa lakiesityksessä koulunkäynninohjaajan palveluja ei ole kirjattu ennakoiviin tukitoimiin. Tulisiko kirjata koulunkäynninohjaajan palvelut?

Ennakoivat tukitoimet ja niiden toteuttaminen tulisi kirjata riittävän selkeästi lakiuudistukseen ja Opetussuunnitelman perusteisiin. Ennakoiva tukiopetus miten toteutetaan käytännössä. Opetuskielen tukiopetus ja sen eroaminen/rajaaminen suomi toisena kielenä opetuksesta on kirjattava riittävän selkeästi.

Miten käytännössä toteutetaan ennakoitavassa tuessa annettava erityisopettajan antama opetus ja miten se eroaa oppilaskohtaisessa tuessa annettavasta tuesta? Miten ennakoivien tukitoimien vaikuttavuutta arvioidaan? Onko ajallista määrettä tai oppiaineiden määrää, kuinka kauan ennakoivia tukitoimia annetaan ennen oppilaskohtaisiin tukitoimiin siirtymistä vai onko tapauskohtainen harkinta?

Esiopetuksessa annettavat ennakoivat tukitoimet ja niiden toteuttaminen esiopetuksessa. Tarvitaan selkeät kirjaukset niin ennakoivien kuin oppilaskohtaisten tukitoimien toteuttamisesta esiopetuksessa.

Opetuksen järjestämisen kannalta katsottuna tukitoimien järjestäminen ja taloudelliset vaikutukset ovat vielä vaikeasti hahmotettavissa. Oppilaskohtainen tuntiresurssin (0,127 opetustuntia/oppilas/koulun oppilasmäärä) opetuskielen tukemiseen, ennakoivaan tukiopetukseen ja erityisopettajan antamaan samanaikaisopetukseen ohjaa nykyistä tiukemmin kouluille suunnattavaa resurssienjakoa. Tämä kaventaa opetuksen järjestäjän mahdollisuutta suunnata resursseja tarkoituksenmukaisesti huomioiden koulujen välisiä eroja.

Onko oppilaskohtaisia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

Oppilaskohtaisten tukitoimien sääntelyehdotukset selkiyttävät nykyistä tilannetta. Paino on ennakoivilla tukitoimilla ja sillä, että mahdollisimman moni oppilas opiskelee yleisten tavoitteiden mukaisesti. Oppiaineiden yksilöllistäminen, oppiaineista vapauttaminen ja koulupäivän lyhentäminen ovat toimenpiteitä, joita tulee käyttää harkiten.

Esityksessä on kuitenkin kohtia, jotka tarvitsevat vielä tarkennusta. Miten toteutetaan nykyinen VSOP-päätös, joka on tuonut joustomahdollisuutta järjestää opetusta ilman hallintopäätöstä niille oppilaille, joilla on ollut haasteita saada suoritettua perusopetuksen opintoja. Oppiaineen ja oppimäärän rajaaminen, esityksestä ei käy selkeästi esille, tuleeko oppiaineen oppimäärät olla koostettuna ko. vuosiluokalta vai voiko oppilas suorittaa toisen vuosiluokan tavoitteista koostettuja kokonaisuuksia.

Lakiesitys esitykseen kirjattu: "Oppilaan voi terveydellisistä syistä vapauttaa opiskelemasta oppiainetta väliaikaisesti, mutta sen ajaksi tulee järjestää muuta ohjelmaa" Mitä tämä tarkoittaa esimerkiksi autismikirjon lapsilla, jos kuormittuvat sosiaalisista kontakteista ja on haastavaa osallistua myös muunlaiseen ohjattuun toimintaan. Entä sairaalaopetuksessa, jos oppilaan vointi on

heiveröinen. Tulisiko kuitenkin olla koululla lukujärjestyksen mukainen aika, vaikka ei opetukseen osallistuisikaan? Vai voiko muu ohjattu toiminta tapahtua muualla kuin koulussa?

Oppilaskohtaisia tukitoimia saavien oppilaiden määrän rajaaminen viiteen oppilaaseen/luokka edellyttää koulukohtaista suunnitelmallisuutta. Haasteena on, että tämä rajaus voi johtaa luokkien uudelleen järjestelyyn lukukausittain/lukuvuosittain, mikä ei tue oppilaan turvallisuuden ja kouluyhteisöön kuulumisen tunnetta. Pienten yksiköiden osalta vaarana on, että oppilas voi joutua vaihtamaan koulua, jos koulussa ei ole toista opetusryhmää, johon oppilas voitaisiin siirtää. Tilapäinen ylittyminen koskeeko lukukautta vai lukuvuotta? Miten rajaus vaikuttaa erityisen tuen luokalla olevien oppilaiden integroitumiseen yleisopetuksen luokalle esim. yksittäisissä oppiaineissa, jos luokassa on jo tuo 5 oppilaskohtaisia tukitoimia saavaa oppilasta?

Oppilaskohtaisia tukitoimia saavien oppilaiden määrän rajaaminen esiopetuksessa viiteen oppilaaseen/ ryhmä. Vaikuttaako rajaus täydentävän varhaiskasvatuksen osuuteen tulee? Tämä tulee kirjata selkeästi auki.

Esityksessä kirjattu viisi oppilaskohtaisia tukitoimia saavaa oppilasta/luokka. Kirjattava selkeästi auki mitä tämä tarkoittaa käytännössä esim. yhteisopettajuus/samanaikaisopettajuudessa, kun kaksi luokkaa/ ryhmää toimii samaan aikaan.

Pidennetyn oppivelvollisuuden muutos (uudessa esityksessä varhennettu oppivelvollisuus) ja painottuminen varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen selkiyttää ko. päätöksen tekoa. Toisaalta nykyinen varhaiskasvatuslaki ja perusopetuslaki edellyttävät tuen antamista heti kun tuen tarve havaitaan.

Esityksen mukaan, toiminta-alueittain opetukseen siirtyminen on mahdollista myös perusopetuksen aikana. Tämä antaa mahdollisuuden järjestää oppilaskohtaista tukea toiminta-alueittain annettavana opetuksena pienelle ryhmälle lapsia, joille nykyisen lainsäädännön mukaan ei ole ollut mahdollista saada korotettua valtion tukea, vaikka heille annettavan opetuksen järjestäminen on tukitoimiltaan vastaavaa kuin vaikeasti vammaisen, pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan. Kyseessä on pieni joukko oppilaita, mutta opetuksen järjestäjän rahoituksen kannalta tällä voi olla merkitystä.

Onko tuen asiakirjoja ja hallintopäätöstä koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

On kannatettavaa, että pedagogisten asiakirjojen määrä vähenee ja siirrytään yhteen asiakirjaan. Pedagogisen asiakirjan on kuitenkin oltava rakenteellisesti sellainen, että siinä näkyvät selkeästi annetut ennakoivat tukitoimet ja niiden ajallinen kesto ja vaikuttavuuden arviointi ennen oppilaskohtaisten tukitoimien päätöksen tekemistä.

Hallintopäätöksellä päätettävät asiat on kuvattu selkeästi. Onko mahdollista, että hallintopäätöksessä päätettävät asiat olisivat yhtenevät varhaiskasvatuksen kanssa (rakenteellinen pedagoginen ja hoidollinen tuki)? On syytä huomioida perusopetuksen tuen uudistuksen linkittyminen varhaiskasvatuksen tuen asioihin. On huomattava, että täydentävää varhaiskasvatusta koskevat varhaiskasvatuslain velvoitteet ja lapsen tuen järjestämisen periaatteet (hallintopäätösten tekeminen tuen eri muodoissa (yleisen tuen tukipäätös, tehostettu/ erityinen tuki.)

Onko teillä täydennettävää esityksen vaikutusarvioihin?

Taloudellisia ja toiminnallisia vaikutuksia on vaikea arvioida tässä vaiheessa. Muutos vaikuttaa kouluihin/ esiopetuksen järjestämiseen eri tavalla. Tämä erityisesti pienten yksiköiden kohdalla, jossa liikkumavara opetuksen/esiopetuksen järjestämiseen lain mukaisesti on pienempi kuin isoimmassa yksiköissä.

Onko teillä parannusehdotuksia esitysluonnokseen?

Yleisesti voidaan todeta, että lakiesitys on kannatettava. Haasteelliseksi tilanteen tekee se, että varhaiskasvatuksessa on käytössä tuen kolmiportaisuus myös tämän lakiehdotuksen tultua voimaan. Tämä ei edesauta yhtenäisen tukipolun rakentamista lapsen tukipolulla. Tilanne haastaa erityisesti esiopetuksen ja täydentävän varhaiskasvatuksen järjestämistä.

Esitetty aikataulu on varsin tiukka. Jotta uudistus toteutuu, on tärkeää, että uudistuksesta on vahva valtakunnallinen ohjaus ja henkilöstön koulutus. Esim. nykyisessä tehostetussa tuessa olevien oppilaiden ohjautuminen ennakoivien ja oppilaskohtaisten tukitoimien piiriin, miten arvioidaan tuen tarve?

Opetuksen järjestämisen kannalta katsottuna ennakoivien tukitoimien taloudelliset vaikutukset ovat vielä vaikeasti hahmotettavissa. Oppilaskohtainen tuntiresurssi (0,127 opetustuntia/oppilas/koulun oppilasmäärä) opetuskielen tukemiseen, ennakoivaan tukiopetukseen ja erityisopettajan antamaan samanaikaisopetukseen edellyttää niin opetuksen järjestäjältä kuin kouluilta suunnitelmallisuutta.

Palola Helena
Tuusulan kunta